

AKADEMISKE SYGEPLEJERSKER

SYGEPLEJERSKER
AKADEMISKE

Indhold

Leder	
<i>Af Helle Mathar</i>	Side 3
FASID's jubilæum	
<i>Af Elisabeth Wederkinck</i>	Side 4
Hermeneutisk praksis og undringens væsen og betydning i sygeplejen	
<i>Af Finn Thorbjørn Hansen</i>	Side 5
Mikrosociologiske studier af sygeplejerskers arbejde i hospital og sundhedscenter – refleksioner over perspektiv og metode.	
<i>Af Niels Sandholm Larsen</i>	Side 15
Kvalitet i sygepleje – kvalitet som sygeplejerske	
<i>Af Lone Skriver</i>	Side 20
En udfordrende bog med mange, mange bjergetaper:	
<i>Anmeldt af Dorit Ibsen Vedtofte</i>	Side 23
Patienter skal have noget og nok at spise - ej heller for meget.	
<i>Anmeldt af Charlotte Fabricius Kragh</i>	Side 25
FSUS konference	Side 27
Foucault-seminar i frisk fjelluft	Side 28
Bestyrelse og redaktionsgruppe	Side 29
Bliv medlem af FASID	Side 30

Leder

Ja, så er der et nyt nummer af tidsskriftet klar. Denne gang bringer vi et indlæg om FASIDs 15 års jubilæum af foreningens formand, som også var medstifter for 15 år siden.

Finn Thorbjørn Hansen underviser mange sygeplejersker i sokratisk dialog, filosofisk undren og dannelse, og har skrevet en del om det samme. Finn Thorbjørn Hansen har bidraget med en artikel om Hermeneutisk praksis og undringens væsen og betydning i sygeplejen. Thorbjørn Hansens bog "At stå i det åbne. Dannelse gennem filosofisk undren og nærvær" anmeldes ligeledes i dette tidsskrift.

Niels Sandholm bidrager med en artikel om hans phd. afhandling "Sygepleje mellem pakker og personer", hvor han identificerer vidensformer i sygeplejerskers arbejde og kortlægger mønstre i relationerne mellem vidensformerne, i et mikrosociologisk studie.

Lone Skrivers bidrager med et interessant indlæg om Kvalitet i sygepleje – kvalitet som sygeplejerske.

Bestyrelsen påtænker et tema i 2011 om grundlagsproblemer i sygeplejen. Er der stadig grundlagsproblemer i sygeplejen i år 2011? Dette spørgsmål har afsæt i bogen: "Grundlagsproblemer i sygeple-

jen. Etik, videnskabsteori, ledelse og samfund" af Torben K. Jensen m.fl. fra 1990. Bogen er tyve år gammel, derfor finder vi det relevant at genstille spørgsmålet til udvalgte akademiske sygeplejersker eller andre akademikere med interesse for sygepleje. Vi håber, at du vil kvittere med et skriftligt indlæg i et kommende tidsskrift. Bogen beskriver i indledningen, hvorfor man overhovedet diskuterer sygeplejens grundlag og giver selv det overordnede svar, at det skyldes sygeplejens principielle ubestemthed. Det beskrives, at denne ubestemthed har tre grundaspekter. Det første grundaspekt; hvorfor må det være sådan, at hver plejesituation er ny? gav forfattere som Steen Brock, Kari Martinsen og Merry Scheel analyser af. Det andet grundaspekt; hvordan kan man i fagets udøvelse praktisk håndtere denne tilstand? gav de samme forfattere og Anne-Lise Salling Larsen, Torben K Jensen og Jørn Loftager analyser af. Det tredje aspekt; hvordan kan man forske i det situationsafhængige? bidrog også Ingegerd Harder med analyser af.

Men grundlagsproblemer i sygeplejen 2010, hvordan ser de ud? Er det de samme? Eller.....

God læselyst og gerne god skrivelyst

Helle Mathar

FASID's jubilæum

Så er det 15 år siden FASID blev stiftet. Meget er sket siden da, og alligevel er det som om, historien gentager sig. FASID blev stiftet af en gruppe nyligt udklækkede cand. cur'er - de første sygeplejersker med en dansk akademisk grad indenfor sygepleje. Der var flere udfordringer ved at være blandt de første med denne titel. For det første var der en uklarhed rent fagforeningsmæssigt, skulle vi være organiseret i DSR eller under AC- Akademikernes centralorganisation? Et krav for at blive optaget i AC er og var personrelateret og ikke jobafhængigt, hvis den enkeltes kvalifikationer der er afgørende. Alligevel blev det ikke muligt for cand. cur'er at skifte til en AC fagforening.

For det andet var det en udfordring at skabe jobprofiler, der tilgodeså en sygeplejerske med en akademisk baggrund. Det var blevet et krav fra ministeriel side, at en underviser på sygeplejestudiet havde en uddannelse, der var mere end en professionsbachelor, så alle var på vej til at videreuddanne sig på forskellig vis. På sygeplejeskolerne, hvor mange af os kom fra, var der fokus på at få underviserne videre kvalificeret, og måske derfor blev de "nyuddannede" sat til det samme arbejde, som det de havde gjort, før de blev kandidater eller master. På sygehusene var der flere kolleger der ikke var velkomne, eller hvis de fik ar-

bejde, fik de ikke løntillæg for deres uddannelse - den var ikke nødvendig for at bestride det pågældende job.

Disse to grunde var et incitament for at stifte FASID, for at få et forum hvor man sammen med andre i samme situation kunne videreudvikle eller vedligeholde de akademiske kompetencer, man havde erhvervet sig. Dette skete gennem workshops, temadage, indlæg i tidsskriftet.

Og når jeg i begyndelsen siger, at historien gentager sig, er det fordi de kolleger, der nu sidder med deres relativt nye ph.d. grad er i samme situation. Organisationerne er ikke opmærksomme på, at der kommer kolleger tilbage til arbejdspladsen med nye og spændende kvalifikationer, der bliver ikke givet rum og mulighed for, at de kan udvikle eller vedligeholde de kompetencer, de har erhvervet sig.

FASID er stadigvæk et nødvendigt forum til gensidig stimulation og inspiration. Det er nødvendigt at danne netværk på tværs af arbejdspladser og regionsgrænser, hvis den videnskabelige tradition indenfor sygepleje skal blive ved med at udfordre os selv og andre. Derfor er det vigtigt at støtte op om debatfora og indlæg i Tidsskriftet.

Elisabeth Wederkinck

Hermeneutisk praksis og undringens væsen og betydning i sygeplejen

*Af Finn Thorbjørn Hansen, universitetslektor, Ph.d, DPU, Aarhus Universitet.
e-mail: fth@dpu.dk*

Efteruddannelse i Refleksionsrum for faglig undren og udvikling

I januar 2010 deltog 22 udviklings- sygeplejersker i et intensivt efteruddannelsesforløb arrangeret af Dansk Sygeplejeråd i samarbejde med DPU, Aarhus Universitet og under ledelse af undertegnede. Formålet med forløbet var fra DSRs side at styrke sygeplejerskernes fagidentitet og faglige bevidsthed om, hvor i patientforløbet, at sygeplejersken særlig skal på banen, og også hvorledes man i højere grad kan motivere sygeplejerskerne til at stille skarpt på *egen* professionspraksis. For den sygeplejefaglige praksis kan som bekendt ikke udtømmende beskrives og defineres ud fra lægevidenskabelige eller sygeplejefaglige teorier, men er også noget i sig selv, som sygeplejersken kun gennem egen praksiserfaring kan lære at stifte bekendtskab med. Faktisk ligger der for den uerfarne novice et stort ukendt landskab og en fond af praktisk, kropslig og tavs viden og venter på at blive opdaget i praksissen. Men selv de kyndige sygeplejersker og ekspertsygeplejerskerne, der i den grad *lever* disse erfaringer ud i deres faglige skøn og professionelle og passende omsorgshandlinger, kan også opleve dette tyste men afgørende erfaringslag som svært håndterbart. Det er der, men det er der netop på en måde, som vandet er for fisken i havet. Det er det element, hvormed de er til og finder sig til rette i, men det er samtidig et ele-

ment, eller en dimension i den professionelle hverdag og fagidentitet, som man kan have svært ved at tale om og formidle videre.

En ekspertsygeplejerske på et Københavnsk hospital, som jeg vejledte i forbindelse med en masterafhandling på DPU om sygeplejefaglig vejledning, fortæller, at hun og hendes kollegaer (andre ekspertsygeplejersker på afdelingen) ofte har svært ved at beskrive og dermed også legitimere og give plads for denne dimension i sygeplejen, når de taler med lægerne på afdelingen. Det har noget at gøre med "et sanseligt nærvær", siger hun næsten forlegent, for det er tydeligvis ikke let at sætte ord og begreber eller beskrive fagligt-videnskabeligt, hvad hun taler om.

Det må fortælles frem

En måde at gøre dette er at bringe praksisfortællinger på banen. En sådan tilgang var i fokus i starten af 1990-erne, hvor Dansk Sygeplejeråd bl.a. udgav bogen *Jeg tror, vi overlever - og andre fortællinger fra sygeplejen* (1992). I modsætning til "casen", der er en lukket fortælling med en fra starten veldefineret faglig, pædagogisk eller moralsk pointe, og udvalgt til at skulle illustrere et problem eller en teori, er "den gode historie" fortalt, fordi den umiddelbart er en god historie. Man ved ikke fra starten, hvorfor den er god, og om der kan udledes en lære, en morale, en teori, en undren eller et generelt problem. Det er ikke så væsentligt. Det væsentlige er, at her fortælles en historie fra det virke-

lige liv, som man genkender sig i, som man berøres og rives med af -- så man af den vej kommer *ind* i fortællingen og det særlige erfaringslandskab, som den viser frem om end på en indirekte måde.

Som en af redaktørerne på bogen, Anne Vesterdal, skrev: "*Vi tror også på, at de gode historier er utrolig vigtige for sygeplejernes identitetsfølelse. Når vi fortæller hinanden historier, formidler vi jo samtidig holdninger til mennesker og fag. Den, der hører historien, kan leve sig ind i situationen og kan mærke sine egne følelser, det vil være svært ikke at forholde sig til budskabet i historien.*" Det særlige ved de gode historier er også, at de indeholder tvetydige budskaber, eller en myriade af fortolkningsmuligheder og ingen endelige svar. Til gengæld "klinger de ind" og gør noget hørbart - en fortrolighedskundskab og "indersideforståelse", som vi før var døve over for eller i det mindste ikke var særlig opmærksomme på.

En anden af redaktørerne på bogen, Agnete Iversen, skriver: "... *Disse sygeplejefortællinger er et vigtigt skridt i udviklingen af sygeplejeviden(skab), som tager sit udgangspunkt i de erfaringer, sygeplejersker gør. (...) Sygeplejehistorierne viser ikke sygeplejen reduceret til løsrevne problemstillinger, men viser den i sin helhed og mangfoldighed. Sygeplejefortællingerne kan altså være med til at bevare sygeplejelederens sensibilitet over for plejen som en situationsbundet omsorgs relation mellem sygeplejerske og patient. I historierne kan man ikke forveksle sygeplejehandlinger med kvantificerbare serviceydelser.*" (Ibid., s. 17).

Agnete Iversen henviser til professor i sygeplejevidenskab, Kari Martinsen, der med hendes fænomenologiske tilgange viser, hvorfor en sådan fortælletilgang også kan begrundes forskningsmæssigt. Det er netop ved at tage udgangspunktet i en sanselig stemthed og levet nærvær, at man kan foretage det gode "skøn"

i den konkrete situation. "*Skønnet i sygeplejen er en opøvelse i at stille sig åben for det sanselige indtryk*", som hun så smukt skriver det med reference til Løgstrups syn på fænomenologi (Martinsen, 2005, s. 152). Men, hvad Kari Martinsen dog synes at mangle, er en mere praktisk og pædagogisk tilgang til, hvordan denne "opøvelse" så konkret kan tilrettelægges og udføres. Hvordan vejleder man i det? Hvordan praktiserer man en sådan undervisning og fænomenologisk praksis? Selvom det kan være nok så givende og vigtig i forhold til andre dominerende videnskabsretninger og teorier på sygeplejeområdet at skrive og reflektere teoretisk *over* og tale interessant *om* fænomenologi og dens (særlig den Løgstrupske) mulige betydning for sygeplejen, så er det ikke det samme som at *gøre* det. Fænomenologi er en praksis og ikke blot en teoretisk position. Så hvilke praktiske og pædagogiske og praksisfænomenologiske(!) tilgange kan udvikles, så den enkelte sygeplejerske selv kan blive bedre til at tænke og lytte og være til stede på en mere fænomenologisk (sanselig stemt, tilbageholdende, stille lyttende og undrende) måde?

I den forstand kan Kari Martinsens sygeplejefilosofi ironisk nok for nogle sygeplejersker stå frem som alt for abstrakt og idealistisk, selvom fænomenologi jo af fænomenologer beskrives som "konkrethedens videnskab", eller "videnskaben om det unikke". Og dermed har mange sygeplejersker, om end de kan have sympati for de fænomenologiske tanker og ideer, ikke rigtig taget dem ind over sig - gjort dem til en del af deres fagidentitet.

En fænomenolog, der har gået et skridt videre i retning af "det praksisfænomenologiske", er den canadiske fænomenolog og pædagogiske forsker Max van Manen (1990, 1991, 2002). I hans beskrivelser, især af de praktiske fænomenologiske skriveøvelser, får man tilbudt en både mere håndfast men samtidig også

praksisnær og i tonen dybt fænomenologisk tilgang.

Men handler det i dag ikke om aktionslæring?

Efteruddannelseskurset "Refleksionsrum for faglig undren og refleksion" var oprindeligt tænkt som en nødvendig overbygning på de aktionslæringsprojekter, som DSR havde iværksat i 2009 dels på Psykiatrisk Center Amager og på Hillerøds Hospital. Aktionslæringens fokus på konkrete problemstillinger i sygeplejerskens hverdag, og på metodens vekselvirkning mellem problemformulering, afprøvning i praksis, observation og refleksion over det afprøvede, førte rigtigt nok til, at helt konkrete sygeplejehandlinger blev undersøgt, ændret og udviklet. I den forstand har aktionslæringsprojekterne været en succes. Men alligevel ønskede DSR i slutningen af 2009 at tilføje en yderligere kvalificering af refleksionsprocessen som i og for sig overskred, hvad aktionslæringstilgangen (Plauborg et al., 2007) kan rumme. For overordnet set havde DSR's hovedbestyrelse iværksat et projekt for udvikling af ikke kun faget men også af sygeplejernes *fagidentitet*.

Læser man Bilag A om fagidentitet i projektbeskrivelsen "Læring, fagidentitet og professionel udvikling på arbejdspladsen", som Videnscenter for sundhed og sundhedsfremme (Professionshøjskolen København) havde skrevet i 2009, står der, at fagidentitet er noget, der udvikles ved målrettet af frigøre læringspotentialer i sygeplejerskernes praksisfællesskaber. Målet er, at man gennem aktionslæringsprojektet i fællesskab udforsker den kliniske praksis for af den vej at tilegne sig viden om, og erfaringer med, hvordan arbejdsituationerne udspiller sig, og hvordan de kan udvikles og perspektiveres. Aktionslæring kan, skriver de, "... øge sygeplejerskernes kompetencer i forhold til at arbejde i krydsfeltet mellem på den ene side sundhedsvæsenets krav og organi-

sering og på den anden side det professionsfaglige grundlag for at udøve sygepleje."(s. 15)

Jeg deler deres opfattelse af, at der ligger meget læringspotentiale og mange faglige udviklingsmuligheder i at reflektere sammen i teams over konkrete faglige problemstillinger i det kliniske og praktiske fællesskaber og arbejdsituationer, som sygeplejerskerne er i til daglig. Jeg er også enig i, at to af de dimensioner, som knytter sig til udvikling af sygeplejens fagidentitet er forbundet med det omtalte krydsfelt mellem sundhedssystemets krav på den ene side og sygeplejefagets krav og fordringer på den anden side.

Men min pointe - som jeg redegjorde for på Landskonferencen for udviklingssygeplejersker og kliniske oversygeplejersker den 29. September 2009, som havde overskriften *Vitale værdier i krydsspor* - var og er, at disse to dimensioner (systemets og fagets krav og fordringer) ikke er dækkende for, hvorledes sygeplejens fagidentitet bliver til. Der er også en eksistentiel og værensmæssige (ontologisk) dimension, som i høj grad er bestemmende for, hvorledes den enkelte sygeplejerske oplever sig selv som sygeplejerske og fagperson og finder mening i det, hun gør og siger som sygeplejerske.

På den ene side har det også betydning, hvorledes den enkelte går til faget og fagtraditionen, hvorledes hun med andre ord personligt tilegner sig faget og "personliggør fagligheden". Vi kan som professionelle således have hver vores stil og personlige måder at udøve vores faglighed på. Det er her, at man ofte inden for professionsforskningen taler om vigtigheden af at føle sig *authentisk* tilstede i sin faglighed, at man oplever en vis integritet mellem egne livsværdier og professionsværdier (og måske endda en kaldsfornemmelse, der giver oplevelsen af at faget giver personen en dybere mening med hendes liv).

På den anden side er der også en anden form for "kald" eller ontologisk kalden i omsorgssituationen og -relationen, der har med ikke faget men *sagen* at gøre. Som filosofen Hans Fink så fyndigt har udtrykket det, så kan man blive så optaget af faget, at man ikke kan se sagen for bare fag (Fink, 2008).

Den tyske filosof og hermeneutiker Hans-Georg Gadamer bygger en hel filosofi op omkring denne forskel og fremhæver, at det i den filosofiske hermeneutik handler om overalt "...at opsøge den sandheds-erfaring, der overskrider den videnskabelige metodelæres kontrolområde" (Gadamer, 2004, s. 1) Han hævder, at der er erfaringsformer (som f.eks. erfaringen af nærvær, omsorg, kærlighed, håb, længsel, håbløshed, sorg, tillid, etc.), hvor der meddeles en sandhed (noget kalder på vores opmærksomhed og fordring - en "hermeneutisk erfaring"), som ikke kan verificeres ved hjælp af videnskabens metodiske midler. Lad os blot da skelne mellem forskning og videnskab, hvor forskning er optaget af sagen, mens videnskaben er optaget af, hvilke midler og fagligheder, der må til for, at vi kan indsamle verificerbar og akkumulerbar viden om de sagsforhold, som vi mennesker måtte indgå i.

Jeg skal ikke her gå videre i en sådan skelnen. I stedet kan jeg henvise til den seneste bog, *Å se og å innse. Om ulike former for evidens* (2009), af de to nordiske professorer i sygeplejevidenskab Katie Eriksson og Kari Martinsen. Her udvikles et alternativt form for evidensbegreb, "ontologisk evidens", som netop tager Gadamer (og Løgstrups) tanker alvorligt og som fremhæver, at der må arbejdes mere fænomenologisk og hermeneutisk i sygeplejen, ikke blot som forsker, men også som udvikler og praktiker, hvis man vil komme i kontakt og dialog med den eksistentielle og værensmæssige dimension af sygeplejen og sygeplejerskens fagidentitet.

Grunden til, at DSR ønskede at iværksætte et efteruddannelsesforløb i Refleksionsrum for faglig undren og udvikling i starten af 2010, var, som de sagde, fordi de også gerne ville have fat på de erfaringslag i den kliniske praksis og i sygeplejerskens fagidentitet, der har med denne eksistentielle og værensmæssige dimension at gøre.

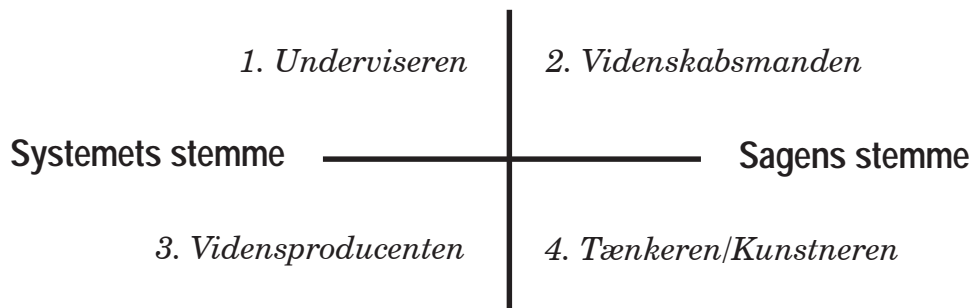
I aktionslæringsprojekterne forblev man primært i et refleksionsmodus og i en spørgeretning, der havde med de krav og den *viden*, de *færdigheder* og *kompetencer*, der retter sygeplejersken mod en anvendelses- og problemløsningsorienteret adfærd og tænkning. Men den *dannelse*, der ikke har så meget at gøre med "sundhedsvæsenets krav og organisering" og "det professionsfaglige", men med "sagens kalden" og den professionelle personlige grundlag og værdier, blev derimod ikke tematiseret i disse aktionslæringsmodeller og projekter.

De fire Stemmer i professions- og højere uddannelser

Jeg har en artikel (Hansen, 2010) og en ny bog, der udkommer til foråret (Hansen, 2011) udviklet videre på denne tanke og erfaring, at professionsudøveren altid vil stå i et krydsfelt af i det mindste fire grundlæggende stemmer: Systemets stemme, Fagets stemme, den Personlige stemme og Sagens stemme. Til sammen danner disse fire stemmer en matrix, som kan være betegnende for de dimensioner, som en professionel fagidentitet inden for relationsprofessionerne generelt set må bestå af. Dertil knytter sig naturligt også fire forskellige lærings- og undervisningsformer, alt efter hvilken måde underviseren og de studerende orienterer sig.

Der er således grundlæggende forskel på, om man som underviser eller erfarer ekspert- eller udviklings-sygeplejersker er 1) faglig interesseret i sygeplejefag og patienterne, eller 2) om man er

Fagets stemme

nysgerrig og kritisk undersøgende, udforskende og eksperimenterende i forhold til udvikling af sygeplejefagligheden og professionspraksis, eller 3) pragmatisk og problemløsningsorienteret i en aktuel situation, - *eller* 4) om man er drevet af en grundlæggende forundring og undren over, hvad der i grunden er på færde i mødet mellem sygeplejerske og patient og "det" i relationen og situationen, som kalder en til omsorgsfuld handling og tilstedeværelse.

Alle fire attituder og væremåder i sygeplejefprofessionen har sin plads og vigtighed. Problemet er, hvis kun den problemløsningsorienterede og faglige (dvs. den anvendelsesorienterede faglighed, der benyttes for at løse det konkrete problem) dimension bliver inddraget. Værre går det endnu, hvis denne "faglighed", der tilbydes og anvendes til at effektivisere sygeplejens hverdag og fremme problemløsninger, knyttes snævert til nogle detaljerede fagbeskrivelser og standardråd og retningslinjer, som er et produkt af den akkrediteringsbølge, som landets sygehuse har været udsat for de sidste par år.

Overhørte man, som jeg for et stykke tid siden gjorde, en samtale i kantinen på DPU mellem en jydsk og en københavnsk sygeplejerske, der talte om deres erfaringer og arbejde med akkrediteringsstandarder på deres sygehuse,

ville man ikke være i tvivl om deres syn på den meget omtalte "kvalitetssikring" af de danske sygehuse. De er begge meget erfarne sygeplejersker med ansvar for den sygeplejefaglige vejledning og undervisning og begge dybt engagerede i deres arbejde og gerning. Men hvad de ser i forlængelse af denne akkreditering, er fremkomsten af en ny "stivhed" i handlekompetencen og en slags åndelig sløvhed i sygeplejerskernes evne til *at være til stede* i patientrelationen. De er bekymrede for, at de mange standarder, tjeklister og krav om kontrol og dokumentation af, om man i den pågældende situation fulgte de gældende standarder korrekt, vil skabe en alt for regelstyret tænke- og handleform i omsorgsarbejdet. Hvad de savnede var et større nærvær og evne eller parathed til "at stå i det åbne" (Hansen, 2008a) og foretage deres skøn *fra* en sådan værensopmærksomhed i situationen eller relationen. Man kunne også sige, at hvad disse regelstyrede sygeplejersker manglede i deres (ud)dannelse, var og er et større gehør for den Personlige stemme og Sagens stemme. Altså, hvem og hvor er jeg i al denne faglighed og i disse retningslinjer? Og hvad siger min intuition og hjerte mig, hvis jeg blot er nærværende og lyttende tilstede overfor den konkrete patient? Hvad kaldes jeg til?

At dette nærvær og denne undren, der tales om i det fjerde felt i føromtalt

matrix, så også må være ladet op af og bygge på en grundigt faglig indsigt og professionalitet, det siger sig selv. Men det svære for den erfarne og professionelle kan være, når der går for meget hverdag og bedrevenhed i tingene, så den kyndige med tiden går hen og få det blaserede og "døde blik"(Meløe, 1979).

Sygepleje er mere end teknik og godt håndværk

Den forståelse af forholdet mellem faglighed og klinisk praksis, der her kommer til udtryk, altså som en form for regelstyret praksis ud fra klare forudgivne standarder og mål, har naturligvis sin plads og vigtighed i sygehusvæsenet. Men anlagde man udelukkende (eller hovedsagelig) en sådan tilgang ville omsorgsforholdet blive mekaniseret og til et spørgsmål om teknik. Det, der som bekendt kendetegner teknikeren (og eksperten der anvender videnskabelig teori *på* praksis) er jo, at teknikeren fra starten har et klart veldefineret og forudbestemt mål samt lige så klart beskrevne og veldefinerede midler til at nå dette mål. Håndværkeren, derimod, har kun et fastdefineret mål fra starten, men vejen til dette mål og de midler, der bedst kan bruges for at nå dette mål, er afhængig af konteksten og det, man har for hånden ("håndens værk") og den tavse og praktiske viden, som mange års erfaringer i klinisk praksis har givet sygeplejersken. Her er det ikke eksperten men mesteren, der finder teori *i* praksis (jf. Schön, 1983; Lave & Wenger, 1991).

Men der, hvor vi forlader *map-reader*-tilgangen (tenikeren/eksperten) og *map-maker*-tilgangen (håndværkeren/mesteren) og bliver *jazz musicians*, er der, hvor vi hverken fra starten har et forudbestemt mål eller klart definerede midler. Det eneste kunstneren har - i modsætning til teknikeren og håndværkeren - er en fast fornemmelse for, at der er "noget" (men han/hun ved endnu

ikke hvad målet er eller hvilke midler der skal bruges), der kalder på ham/hende ("åndens værk"). Noget kaldet på at komme til eksistens, noget bliver til - som når jazz musikeren jammer med sit orkester - som ikke var der før, og som viser, at jazz musikeren i det skabende øjeblik overskred de "faglige" rammer for "god jazz" for blot at finde sig selv og sin kunst/sag på et nyt niveau. På samme måde kan den erfarne sygeplejersker også fortælle, hvordan hun i den konkrete situation egentlig overskred de givne faglige standarder og retningslinjer, men bagefter så, at det faktisk i denne konkrete situation var det helt rigtige at gøre. I den forstand handlede hun i sagens tjeneste og ikke blot i systemets eller fagets tjeneste.¹

At skabe undringsfællesskaber som måder at styrke den eksistentielle fagidentitet

På det omtalte uddannelsesforløb i januar 2010 talte deltagerne om den eksistentielle dimension i sygeplejen som afgørende for oplevelsen af engagement og arbejdsglæde i sygeplejen ("Hvordan bevarer vi gnisten?"). Hvis ikke den slags eksistentielle refleksioner bliver medtænkt i de fælles faglige refleksioner over og fra den kliniske praksis og arbejdssituationen som sådan, vil kilden til energien og glæden tørre ud. Men spørgsmålet var så, *hvordan* man konkret kan opøve en sådan eksistentiel refleksion over egen faglighed og klinisk praksis uden at der går terapi eller andre psykologiserende tilgange i det.

Det var her, at *filosofisk vejledning* (Hansen, 2003, 2008a), *sokratiske dialoggrupper* (Hansen, 2000) og det såkaldte kundskabsværksted (Hansen, 2009, 2011) kom på banen, som mulige praktiske og pædagogiske bud på, hvorledes man konkret kan skabe rammer for sådanne eksistentielle og praksisfænomenologisk refleksioner og væremåder.

I løbet af dette i alt seks dages efteruddannelse (med krav om studier, læst kompendium² og praktiske skriveøvelser mellem de enkelte undervisningsgange) var målet, at deltagerne skulle lære, hvad det vil sige ikke blot at reflektere fagligt *over* deres praktiske erfaringer og fortællinger med sigte på problemløsninger, men hvad det vil sige at tænke *fra* en levet erfaring og fænomenologisk fortælling (at tænke *fra* en grebthed før man sætter begreber *på* fænomenet). Og dernæst, når denne sanselige stemthed var kaldet frem via forskellige fænomenologiske skrive- og refleksionsøvelser, da at arbejde med en *hermeneutisk praksis*, hvor man på forskellig vis - ud fra sokratiske spørgeformer og med inddragelse af menneskeheden Store Fortællinger - lærte at undre sig fra og over denne levede erfaring. Man kunne også sige, at her sker der en videreudvikling og hermeneutisk overbygning på de praksisfortællinger, som DSR i starten af 1990-erne satte i værk. For i den sokratiske spørgen til de levede erfaringer ligger der også en kritisk og undrende tilgang til de grundantagelser og værdier, som ellers bliver taget for givet i de konkrete praksisfortællinger, når de fortælles. Og i den fælles dialog og undren over disse antagelser skabes der en nødvendig (faglig og saglig) afstand til de levede erfaringer, der kan kvalificere sygeplejerskernes ikke blot faglige og problemløsende refleksioner men også indsigter og refleksioner af mere hermeneutisk og eksistentiel karakter, der i sidste instans kan fremme sygeplejerskens parathed og evne til "at stå i det åbne", dermed også sygeplejerskens dømmekraft (*phronesis*) og taktfuldhed i øjeblikket (jf. Martinsen og van Manen)

Resultatet af uddannelsesforløbet blev til nogle fine personlige og undrende essays fra deres levede erfaringer (fænomenologiske snapshots), og nogle fælles diskussioner og sokratiske sam-

taler og undringer over betydningen af den mere eksistentielle og værensmæssige dimension i de faglige refleksioner og i synet på udvikling af sygeplejerskens profession og fagidentitet.

Noget af det, som kom op under den afsluttende evaluering, var en fremhævelse af deres erkendelse og opdagelse af, hvorfor der er forskel på at være nysgerrig, undersøgende og undrende, og hvordan det opleves *at være* i en ægte undren over egen faglighed og fagidentitet. Som en sagde, så er det særlig den ro, der følger en undren og eksistentiel refleksion, som hun oplevede som særligt givende. Altså, at man i undringen kan opleve en ontologisk forbundethed med det, man gør og siger på et mere værensmæssigt niveau. Og, "...*at alt ikke behøver at være forudbestemt, men snarere at man kan have en tillid til, at noget [den rette faglige/saglige handling/inspiration/indsigt, FTH] vil ske, hvis blot man tør være nærværende tilstede med patienten.*"

En anden sagde, at det havde været en lise at få lov til at få tid og rum til den slags mere filosofiske og eksistentielle overvejelser over egen faglighed, og hvorfor man i grunden var blevet sygeplejerske. Som udvikler, sagde hun, skal der være plads til dens slags fordybelse og inspiration.

En tredje påpegede, at hun med dette forløb var blevet bedre til at finde ord for, hvad hun gjorde, og hvad der betød noget for hende af mere værdimæssig karakter i hendes profession.

En fjerde sagde, at med aktionslæringsprojektet havde de lært en god del om sygeplejens praksis. På dette efteruddannelsesforløb, derimod, synes han, at han havde lært meget om "sygeplejens væsen". Altså, hvad er det i grunden vi som sygeplejersker ønsker at fremme og finder meningsfuldt i vores arbejde.

En femte sagde, at eksempelvis kom man i aktionslæringsprojektet frem til, at de i fremtiden skulle søge nye måder at arbejde på, hvor de blev i stand til "...at give lidt af sig selv". Men, fortsatte han, man kvalificerede ikke dette yderligere ved at undre sig over, hvad det i grunden vil sige "at give lidt af sig selv". Måske, tilføjede han, havde man nået et andet resultat, hvis man også havde foretaget en sokratiske dialoggruppe omkring væsentlige begreber og mål i aktionslæringsprojektet.

Endelig kan man også i tidsskriftet *OmKreds H* (nr. 1, 2010, s. 20-21) finde en deltaljeret beskrivelse af, hvordan sygeplejerskerne Peter Selsholt og Jakob Knudsen så dette forløb som også en måde at skabe en ny og mere undrende og sokratiske samtalekultur på deres afdeling 0152 på Hillerød Hospital.

Neden for ses programmet for efteruddannelsesforløbet i januar 2010.

PROGRAM for "Refleksionsrum for faglig undren og udvikling"

Introduktionsdag.

7. januar 2010

10.00-11.00: *Aktionslæring, refleksion og faglig undren*, forelæsning v. FTH

11.15-12.00: Præsentation af tilgange til Kundskabsværkstedet og filosofisk vejledning

12.00-12.45: Frokost

12.45 -15.00: Kort sokratiske dialoggruppe (øvelse)

15.00: Kort sokratiske dialoggruppe (øvelse)

15.00-16.00: Fælles refleksioner i forhold til aktionslæringsprojektet og egen professionspraksis + "Hvad skal der gøres til næste gang?"

1. seminar Fænomenologisk beskrivelse og forundring

12.januar:

10.00-10.45: *Om den fænomenologiske beskrivelse – eksempler gives og analyseres* v. FTH

11.00-12.00: *Om at finde den personlige stemme i det faglige rum*, forelæsning v. filosof og ph.d.-studerende Søren Smedegaard Bengtsen, DPU, AU.

12.00-12.45: Frokost

12.45-15.00: Øvelser i fænomenologisk skrivning

15.00-16.00: Fælles refleksioner i forhold til aktionslæringsprojektet og egen professionspraksis.

13. januar:

10.00-10.45: *Hvordan finde "the heat of the moment" i den fænomenologiske beskrivelse (Man van Manen)*, oplæg v. FTH

11.00-12.00: Øvelse: At lytte til en ramthed

12.00-12.45: Frokost

12.45-15.00: Øvelser i fænomenologisk skrivning

15.00-16.00: Fælles refleksioner i forhold til aktionslæringsprojektet og egen professionspraksis.

2 seminar: Hermeneutisk refleksion og undren

18 januar

10.00-10.45: *Om den hermeneutiske refleksion og undren – eksempler gives og analyseres* v. FTH

11.00-12.00: Trio-øvelser i filosofisk vejledning

12.00-12.45: Frokost

12.45-15.00: Øvelser i at finde frem til almene temaer og undringer i deltagerne konkrete fortællinger (mødet med De store Fortællinger)

15.00-16.00: Fælles refleksioner i forhold til aktionslæringsprojektet og egen professionspraksis

19 januar

10.00-10.45: *De sokratiske dyder og den sokratiske dialektik*, forelæsning v. FTH

11.00-12.00: Fælles sokratiske-kritisk refleksion over fortællinger

12.00-12.45: Frokost

12.45-15.00: Øvelser i at forbinde fortælling, undren og faglige refleksioner, v. FTH

15.00-16.00: Øvelse: På hvilken måde vil denne erfaring, undren og faglig refleksion kunne få betydning og konsekvens for din konkrete hverdag og profession? (Essayet skrives færdig til den 28 januar).

Afslutningsdag

28. januar

10.00-10.45: Refleksioner fra og over essays v. FTH

11.00-12.00: Deltagerne præsenterer udvalgte tanker og problemstillinger fra essays.

12.00-12.45: Frokost

12.45 – 15.00: Fortsat præsentation fra deltagerne

15.00-16.00: Opsamling og evaluering.

Referencer

Fink, H. (2008). I større sammenhæng. In Bertelsen, J. M.fl.(red.), *Viljen til visdom. En bog om dannelse & uddannelse*. Forlaget Slagmark, Århus.

Gadamer, H.-G. (2004 [1960]). *Sandhed og metode*. Forlaget System, Århus.

Hansen, F.T. (2008a): *At stå i det åbne. Dannelse gennem filosofisk undren og nærvær*. Hans Reitzels forlag, Copenhagen, 2. oplag.

Hansen, F.T. (2008b) Phronesis and Eros – the existential dimension of Phronesis and clinical supervision of nurses. In Chris Johns (ed.) *Creating Phronesis*. University of Bedfordshire Press.

Hansen, F.T. (2009). Sokratiske samta-

ler - en vej til store indsigt, arbejdsglæde og "taktfuldhed" i socialrådgiverens arbejde? *Unden for nummer – tidsskrift for forskning og praksis i socialt arbejde*, juni 2009.

Hansen, F.T. (2010). Undringsfællesskabet som vej til U-læring på højere uddannelser. In *Fortællinger fra U-et* (ed. Lone Belling). Psykologisk Forlag A/S, Virum.

Hansen, F.T. (2011). *At tænke fra ordets inderside. Kundskabsværkstedet som hermeneutisk praksis*. Hans Reitzel, København (udgives medio 2011).

Lave, J. & Wenger, E. (1991). *Situated learning - Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge University Press, Cambridge.

Martinsen, K. (2005). *Fra Marx til Løgstrup. Om etik og sanselighed i sygeplejen*. Munksgaard Danmark, København.

Martinsen, K. & Eriksson, K. (2009). *Å se og å innse. Om ulike former for evidens*. Forlaget Akribe, Oslo.

Meløe, J. (1997). Om at forstå det andre gjør. I: A. Greve & S. Nettet (red.), *Filosofi i et nordlig landskap. Jakob Meløe 70 år. Universitetet i Tromsø skriftserie*, Ravnetrykk 14.

Plauborg, H., Andersen, J. & Bayer, M. (2007). *Aktionslæring. Læring i og af praksis*. Hans Reitzel Forlag, København.

Schön, D. (1982). *The reflective practitioner - How professionals think in action*. New York: Basic Books.

van Manen, M. (1990). *Researching Lived Experience. Human Science for Action Sensitive Pedagogy*. SUNY Press, Ontario.

van Manen, M. (1991). *The Tact of Teaching. The Meaning of Pedagogical*

Thoughtfulness. The Althouse Press, Ontario.

van Manen, M. (2002). *Writing in the Dark. Phenomenological Studies in Interpretive Inquiry*. The Althouse Press, Ontario.

Vesterdal, A. m.fl. (1992). *Jeg tror vi overlever - og andre fortællinger fra sygeplejen*. Publikation nr. 152, Dansk Sygeplejeråd, København.

(Endnotes)

¹ I Hansen (2008a, 2008b, 2011) går jeg nærmere ind på Hubert Dreyfus seneste kritik af han og hans broders syn på den "intuitive ekspert" og hvorfor også han fremhæver, at det at være intuitivt tilstede i en professionsituation, der er problemløsningsorienteret, ikke er det samme som at være eksistentielt tilstede i professionsituationen. Sidstnævnte tilgang åbner for et dybere nærvær og engagement af professionsudøveren. I Schöns beskrivelse af professionsudøveren som jazzmusiker og i Lave & Wengers beskrivelse af praksislæring og praksisfællesskaber er der ikke denne eksistentielle dimension knyttet på. Der er således en grundlæggende forskel på at være i praksisfællesskaber, der er funktionelt orienteret og så at være i lege- og undringsfællesskaber i arbejdslivet, ud fra en eksistentiel og værensmæssig orienteret.

² Grundbogen for efteruddannelsesforløbet var bogen *At stå i det åbne. Dannelse gennem filosofisk undren og nærvær* (2008 - nu på 3. oplag) af undertegnede.

Mikrosociologiske studier af sygeplejerskers arbejde i hospital og sundhedscenter – refleksioner over perspektiv og metode.

Af Niels Sandholm Larsen er ansat på Professionshøjskolen Metropol. Korrespondance: nela@phmetropol.dk

Artiklen er baseret på forfatterens Ph.d. afhandling, "Sygepleje mellem pakker og personer", (Sandholm Larsen, 2010). I artiklen redegøres for valg af forskningsgenstand og analytiske strategier og der argumenteres for at gøre arbejde og faggrænser til centrale forskningsgenstande i studier af professionalisering af sygeplejefaget.

Interesse bag studiet var at undersøge videnssituationen på arbejdspladser for sygeplejersker ved at identificere vidensformer i sygeplejerskers arbejde og at kortlægge mønstre i relationerne mellem vidensformerne. Denne tilgang er begrundet i en antagelse om, at studier af professionalisering på arbejdspladsniveau viser radikalt anderledes nuancer i et fags vilkår end de, der aftegnes i disciplinens mere autoriserede aftapninger.

Afhandlingen er baseret på eksplorative casestudier af sygeplejerskers arbejde i behandling og rehabilitering og undersøgelsen viser, at sygeplejefaget står stærkt i behandlingsarbejdet og omvendt har vanskelige kår i rehabilitering. Et gennemgående mønster er, at alliancer mellem tekniske, økonomiske

og logistiske argumenter har stor autoritet i legitimering af sygeplejerskearbejde, hvorimod etiske og videnskabelige argumenter spiller en mere underordnet rolle i legitimering af sygeplejerskearbejde.

I 2005 modtog forfatteren Dansk Sygeplejeråds formålsbestemte Ph.d. stipendium "Sygeplejens Vilkår". Stipendiet var målrettet udviklingstræk i dansk sygepleje og afledt af diskussioner om forandringer i sygeplejerskers arbejde, uddannelse og professionelle identiteter. Diskussionerne om sygeplejefaget fandt sted i forlængelse af reformerne på uddannelsesområdet og i lyset fortsat centralisering og specialisering af sundhedsfagligt arbejde.

Erosionsdiskursen og progressionsdiskursen i sygeplejefaget.

Sygeplejefaget synes at være under pres af forandringer på arbejdsmarkedet og på uddannelsesområdet. På arbejdsmarkedet består presset i krav fra den politiske magt og fra arbejdsgivere om at faggrænser mellem sundhedsprofessionelle skal opblødes, og at sundhedsprofessionelle må give afkald på arbejdsmonopoler og hævdvundne rettigheder. På uddannelsesområdet udgøres presset af at Sygeplejerskeuddannelsen lægges ind under multidisciplinært sam-

mensatte uddannelsesinstitutioner samt en national studieordning, som kræver opblødning af faggrænser ved, at der skal udbydes uddannelseselementer på tværs af sundhedsfaglige uddannelser.

For en ansat på en uddannelsesinstitution for sygeplejersker, tegner der sig to konkurrerende udlægnings af sygeplejefagets videnssituation. De to udlægnings kan betegnes som henholdsvis "erosions- og progressionsdiskursen", og forfægtes i bl.a. policypapers, faglige artikler, debatindlæg og i lærebøger for sygeplejersker.

Progressionsdiskursen i sygeplejefaget lægger sig i slipstrømmen af den politiske magt og tidens løsen, som er effektivitet, kvalitet, omstillingsparathed og vidensbasering. I progressionsdiskursen knyttes an til retorik om effektivitet og kvalitet i produktion af velfærdsstatslige ydelser i såvel uddannelsessystem som sundhedsvæsen. I progressionsdiskursen er reformerne på uddannelsesområdet tiltag, der på sigt vil øge antallet af sygeplejersker, give sygeplejersker øget adgang i uddannelsessystemet og bidrage til at højne fagets anseelse. Opgaveglidning imellem faggrupper opfattes som åbninger, der giver sygeplejersker adgang til ny viden og nye arbejdsopgaver, som vil bidrage positivt til sygeplejerskers løn- og ansættelsesforhold. Systematisk udbredelse af standarder for "best practice" og akademisering af uddannelsen vil højne kvaliteten i arbejdet, både til glæde for sygeplejersker og patienter samt på sigt understøtte selvstændiggørelse og vidensbasering af faget. Rationalet i progressionsdiskursen er, at forandringerne repræsenterer en win-win-situation, at sygeplejersker, som tilbyder effektive løsninger og udviser fleksibilitet på arbejdsmarkedet, både vil gavne befolkningens helbredstilstand og klare sig i konkurrencen om goder og politisk gunst.

I *erosionsdiskursen* formuleres, at effektivisering af arbejdet og opgaveglidning vil underminere sygeplejerskers traditionelt tætte relationer til patienter, at andre faggrupper overtager det grundlæggende plejearbejde, at sygeplejersker er på vej væk fra den direkte patientkontakt.

Det problematiseres, at sygeplejerskearbejde tilrettelægges på sådanne måder, at sygeplejerskers viden om den enkelte patient mister betydning og autoritet. Standardisering og rationalisering af arbejdet tenderer til, at sygeplejerskers personlige kundskaber og arbejdslivserfaringer underordnes regelviden, og at sygeplejefaglige traditioner for at anskue helbredsfaenomener i et helhedsorienteret perspektiv må vige til fordel for specialisering og reduktionistisk tænkning. I *erosionsdiskursen* formuleres, at akademisering af uddannelsen og skoleficering af uddannelsens praktiske elementer indvarsler tab af faglige traditioner og kropslig, intuitiv viden. Håndværk og håndlag udgrænses og afløses af teoretisk viden formidlet i abstrakte symboler og sprog.

I *erosionsdiskursen* italesættes forandringerne i en tabsretorik, sygeplejefaget mister autensitet, mening og viden. Akademisering af uddannelsen betyder forandringer i rekruttering til faget, forandringer i den faglige identitet, sammen med den eksplicite rationalisering af arbejdet og relationer til patienter udgør forandringerne en trussel mod de faglige fællesskaber og traditioner, som sygeplejersker har opbygget.

Det er et fælles træk ved de to diskurser, at de hver italesætter relativt entydige, men radikalt forskellige udviklingslinjer i den aktuelle professionalisering af sygepleje. Interessen bag undersøgelsen var at udrede om de to diskurser kunne identificeres på arbejdspladser for sygeplejersker og i givet fald hvor-

dan de "ytrer sig" på handlingsniveau.

Arbejde og faggrænser som forskningsgenstand.

Det teoretiske argument for at fokusere på arbejde og faggrænser er hentet fra nyere amerikansk professionsteori. Afsettet er en pragmatisk definition af profession, som begreb samt en kritik af den professionsforskning som ensidigt fokuserer på professioners opkomst, udvikling og organisering. Professioner defineres således: "*Professioner er en slags eksklusive grupper af individer, som anvender en form for abstrakt viden på bestemte cases*". (Abbott, 1992: 318)

Professioner opfattes som faggrupper, en profession eller en faggruppe ses som en population eller en stand af udøvere af et fag, og udøvernes arbejde bygger på et fælles grundlag af abstrakt viden. Professioner eksisterer og virker i forhold til hinanden, og det er relationer i og imellem faggrupper og de forandringsprocesser, som knytter sig til disse relationer, der fremhæves som særlig interessante. Professioner ses som faggrupper, hvis medlemmer anvender abstrakt viden på konkrete problemer, og interessen samler sig om at udrede de forhold, som påvirker indholdet i og kontrollen med det arbejde, som er knyttet til at løse problemer. Der lægges distance til dele af de funktionalistiske og de neo-weberianske traditioner; Abbott forholder sig kritisk til evolutionistiske forståelser i studiet af professionsteori. Typisk er det studier som i et historisk perspektiv udforsker disciplinens "store mænd og kvinder" samt kampe om lærestole, etablering af skoler og faglige selskaber. Studierne er ligeledes karakteriseret ved optagethed af de professionelles faglige organiseringer, kontraktlige forpligtelser og strategier i bestræbelse på at opbygge og forsvare monopoler og status. Abbott kritiserer denne type af studier for at udforske professionerne indefra

og for at overtage professioners selvforståelse og "store fortællinger".

Professioner skal som udgangspunkt studeres i forhold til hinanden, og der advares imod at etablere en teoretisk og empirisk tilgang til studier af en profession, som overtager professionens egne konstruktioner af disciplinens historie samt af de konstruktioner, som er knyttet til de det korpus af viden, som defineres som professioners faglige kerne. Det bliver således ikke interessant at differentiere mellem "hele eller halve professioner".

I den analytiske tilgang fokuseres på faggrænser og de forhandlinger, som udspilles i og imellem faggrupper om faggrænser. Kampe om faggrænser udspilles principielt i tre arenaer.

Andrew Abbott skriver, at erhvervsgrupper principielt gør krav på jurisdiktion i tre arenaer. Afgrænsninger imellem erhvervsgruppers jurisdiktion over arbejds- og funktionsområder foregår i den juridiske arena, hvor der opstilles formelt definerede afgrænsninger imellem faggruppers jurisdiktion. Afgrænsninger udspilles ligeledes i den offentlige debat, og endelig pågår der afgrænsninger imellem erhvervsgrupper på arbejdspladser (Abbott, 1998). Med henvisning til historiske studier af professionalisering hedder det, at de afgræsningsprocesser, som pågår i den juridiske og den offentlige arena, er kendetegnet ved træghed; afgræsningsprocesser imellem erhvervsgrupper på arbejdspladser er derimod kendetegnet ved hurtige forandringsprocesser.

Professionsstudier skal derfor fokusere på arbejdspladser og arbejdsdeling imellem grupper af professionelle. Det er på arbejdspladser og i bureaukratiske institutioner, at kompleksiteten i det professionelle liv udspilles i form af arbejdsdeling og ressortkampe. Det er på arbejdspladser, hvor professioners defini-

tioner af opgaver mødes med omgivelsernes forventninger til opgaveløsning. Og professioner udstødes fra arbejdspladser, hvis de ikke ønsker eller ikke er i stand til at varetage de funktioner, som omgivelserne forventer. Forhandlinger og differentieringer i og imellem faggrupper kan derfor bedst iagttages på arbejdspladser. Konflikter og forhandlinger imellem professionelle er særligt tydelige i tværfagligt sammensatte institutioner, hvor forskellige grupper af professionelle her arbejder sammen om at efterleve arbejdspladsens målsætning. Abbott skriver, at årsagen til, at forandringstakten er størst i den del af det professionelle system, som har tilknytning til arbejdspladser, er, at det overordnede hensyn i bureaukratier er effektivitet og i lang mindre grad hensyn til professionernes hævdede retigheder.

Et mikropolitisk perspektiv på sygeplejerskers arbejde.

Den empirisk strategi falder inden for en interaktionistisk begrebsramme og er inspireret af Goffmans klassiske institutionsstudier af aktørers strategier i totale institutioner. Nyere mikrofundede undersøgelser viser at perspektivet er en produktiv tilgang til indsigt i de processer som udspilles i professionelt arbejde. (Goodson 1992, 2007), (Järvinen, 2002), (Mik-Meyer, 2004) (Blase, 1993)

Interessen er at komme så tæt på forskningsgenstande som muligt og at producere mangefacetteret materiale, der er derfor arbejdet med kvalitative metoder, deltagende observation, fokusgruppeinterviews og indsamling af nøgledokumenter. Der studeres forhandlinger om arbejdsopgaver, og det undersøges, hvilke strategier professionelle anvender for at forsvare og varetage interesser, og det undersøges, hvilke faginterne og fageksterne forhold, som indvirker på indhold i og kontrol med arbejdet. I feltarbejdet er systematisk ar-

bejdet med perspektivskift ved at lave deltagende observation med repræsentanter fra forskellige faggrupper og ved at sammensættes fokusgrupper med henblik på at generer forhandlinger om faggrænser ud fra forskellige aktørperspektiver.

Diskussion.

I alle feltstudier er der elementer af at "bryde ind" i grupper og skaffe sig adgang til private rum som forudsætning for at producere empiri. Efterfølgende må forskeren "bryde ud", distancere sig fra materiale og gruppe, for at kunne analysere det "selvhentede" stof (Hastrup, 1989). Som uddannet sygeplejerske og medlem af sygeplejerskernes faglige organisation deler jeg principielt forståelseshorisont med de informanter, som medvirker i undersøgelsen. Jeg har personlige erfaringer med at arbejde i sundhedsvæsenet og er fortrolig med de strukturer og logikker, som kendetegner det sundhedsfaglige område.

Alvesson foreslår termen "self-ethnography" som betegnelse for kvalitative studier og feltarbejder, hvor forskeren har en "*naturlig adgang til den kultur, som udforskes og samtidig er aktivt deltagende på lige fod med forskningsobjekterne*" (Alvesson, 2003). "Hjemmebane-etnografen" udforsker sin egen kultur og må i design og analysestrategier arbejde systematisk på at distancere sig. Feltarbejde i egen kultur implicerer risiko for blindhed og en ureflekteret indforståethed (go native). Den, der forsker i egen kultur, bør derfor være bevidst om en forøget tilbøjelighed til at stole på personlige erfaringer som empirisk udgangspunkt. Der er større risiko for at overse eller nedtone betydningen af bl.a. strukturelle forhold og centrale læresætninger, fordi de synes indlysende og „naturgivne“.

I traditionelt feltarbejde bruges det at opholde sig igennem længere tid sammen med en gruppe og at deltage i grup-

pens aktiviteter som et redskab til midlertidigt at leve sig ind i en kultur. Den, der bedriver „hjemmebane-etnografi“, har en umiddelbar forståelse af og andel i gruppens sociale liv, indsigter, som det måske vil tage udefrakommende år at oparbejde. Den traditionelle etnograf arbejder med at identificere og overkomme egne forforståelser og møde forskningsobjektet. For „hjemmebane-etnografen“ er problematikken principielt omvendt, her ligger en udfordring i at etablere brug imellem forskerens commom sense forståelse af forskningsobjektet.

Derfor må der i design indtænkes strategier, som medvirker til at producere brug og distance. I design af denne undersøgelse er gjort brug af perspektivskift, anlæggelse af forskellige teoretiske perspektiver på materialet.

Både Abbotts perspektiv på profession og institutionsstudierne kan kritiseres for at underbelyse de professionelles bagvedliggende og livshistoriske motiver i relationsarbejde. På den anden side tilbyder begge tilgange et forskningsværktøj, der etablerer metodisk og analytisk distance i studiet af professionelt arbejde.

Referencer.

Abbott, A. (1988). *The systems of Professions - An Essay on the Division of Expert Labour*. Chicago: The University of Chicago Press.

Alvesson, M.(2003). Methodology for Close up Studies - Struggling with Closeness and Closure. *Higher Education*, 46, 167-193.

Blase, J. (1993). The Micropolitics of Effective School-Based Leadership: Teachers Perspective. *Educational Administration Quarterly*. Vol. 29(2), 142-163.

Goffman, E. (2001). *Anstalt og menne-*

ske - den totale institution socialt set. Jørgen Paludans Forlag.

Goodson, I. (2007). *Professionel viden, Professionelt liv*. Frydenlund.

Goodson, I. (1983). *School Subjects and Curriculum Change*. Chroom Helm Ltd.

Hastrup, K.(1989). Etnografiens udfordringer. I: K. Hastrup og K. Ramløv (red.), *Feltarbejde - oplevelse og metode i etnografien*. Akademisk Forlag.

Järvinen, M. (2002). *Det magtfulde møde mellem system og klient*. Magtudredningen. Aarhus Universitetsforlag.

Järvinen, M. & Mik-Meyer, N. (red). (2005). *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv*. Hans Reitzels Forlag.

Sandholm Larsen, N. 2010. *Sygepleje mellem pakker og personer*. Danmarks Pædagogiske Universitetsskole ved Aarhus Universitet. Afhandlingen kan downloades på Dansk Sygeplejeråds hjemmeside:
<http://www.dsr.dk/PortalPage.aspx?MenuItemID=679>

Mik-Meyer, N. (2004). *Dømt til personlig udvikling. Identitetsarbejde i revalidering*. Hans Reitzels Forlag.

Kvalitet i sygepleje – kvalitet som sygeplejerske

Af Lone Skriver, Sygeplejerske, kandidat i pædagogisk sociologi og lektor. Email: LSK@ucsj.dk

Siden sygeplejerskeuddannelsen blev et studie i 1990 har krav, indhold og studie i forhold til kvalitet af sygepleje været diskuteret. Jeg er nysgerrig efter at diskutere sygepleje og sygeplejerske i forhold til stigende krav i studiet og i samfundet, hvor jeg er optaget af debatten om den akademiske diskurs i sygeplejefaget. I min kandidatopgave fra Danmarks Pædagogiske Universitet arbejdede jeg med forandringen af studiet og blev mere opmærksom på diskursen i og om faget - hvordan tales der om sygepleje.

Mit afsæt og argumentation er hentet min i mine akademiske studier og arbejdet med teoretikere som Luhmann og Foucault, der har bud på betydningen af kompleksitet, diskurs og magt. Det var viden som jeg anvendte i min jagt efter at finde mening med en akademisk tænkning i/af sygeplejestudiet.

Mit udgangspunkt er, at det er frugtbart, at der stilles akademiske krav i sygeplejerskeuddannelsen - altså til fremtidens sygeplejersker. Jeg er dog optaget af relationen mellem sygepleje og sygeplejerske, som jeg mener, er kompleks. Deres perspektiver og forståelse af generelle samfundsudfordringer har jeg anvendt til at forstå udfordringer ved sygepleje, og til betydning og konsekvenser for den akademiske retning.

I mit speciale ved Danmarks Pædagogisk Universitet analyserede jeg diskursen om akademisering af sygeplejerskeuddannelsen på baggrund af artikler i Tidsskriftet Sygeplejersken. Jeg ville

bidrage med et kritisk blik på begreberne sygepleje og sygeplejerske i forhold til akademisering i uddannelsen. Der er grund til fortsat at stille spørgsmål ved kvaliteten af sygepleje, hvor bindingen og betydningen af relationen mellem sygepleje og sygeplejerske er kompleks. Det er der ikke noget nyt i, men jeg blev provokeret til at undersøge diskursen i forhold til at sygeplejerskeuddannelsen blev omlagt til et studie.

I tidsskriftet "Sygeplejersken" i perioden 1998-2002 var der en overvægt af artikler, som gav udtryk for at omlægning af sygeplejestudiet mod større akademisk teoretisering ville "*skabe større sammenhæng mellem teori og praksis*", at "*sygeplejefaget vil blive forbedret*" og give "*et øget kvalitetsløft i sygepleje*".

Jeg fandt en forholdsvis homogen og entydig diskurs om, at forandringen mod det akademiske plan ville bidrage udelukkende positivt til faget, uddannelsen, kvalitet i sygepleje mm. Jeg fandt kun få og beskedne kritiske indlæg, og det fik mig til at jage viden om, hvilke udfordringer det kunne give faget og uddannelsen at rette sig mod et akademisk niveau.

Det er velkendt, at den samfunds- og uddannelsespolitiske diskurs har øget kravet til uddannelse generelt i hele samfundet. Det er ligeledes velkendt, at behovet og kvaliteten af/i sygepleje altid har forandret sig i takt med udviklingen i samfundet. Det er altså en tidsmæssig forandring, hvor blandt andet samfundets (uddannelses)reformer har resulteret i konfrontation og divergerende værdier. Magtkampe er et grundvilkår - også for sygeplejefaget og Jeg

uddannelsen - og flirten med den akademiske diskurs har forsøgt at ændre uddannelsens position i uddannelsesfeltet. I forhold til magt og status kan den akademiske diskurs i faget forbindes med, at uddannelse er **den** dominerende vej til social opstigning.

Jeg er ikke tvivl om, at uddannelsen har ændret mulighederne for den enkelte sygeplejerske. Et stigende antal af sygeplejersker har videreuddannet sig og har akademisk viden til at behandle, undersøge og forandre viden i sygepleje. Det er en mulighed, som sygeplejefaget absolut skal udvikle og benytte sig af. Det er krav til sygeplejersker, som sandsynligvis vil blive mere synlige i sygepleje, for jeg tror, at der fremover vil blive etableret stillinger, som vil øge muligheden for et større samarbejde tæt på den sygepleje, som er omdrejningspunktet for kvalitet

Der er ingen tvivl om, at diskursen om sygeplejefaget er rettet mod forbedringer. Diskurserne er med til at forandre og forme den sociale praksis, og udfordringen er at få den teoretiske indsigt som sygeplejersker har erhvervet, anvendt i sygepleje. Der er ingen direkte sammenhæng mellem sygeplejerskers øget viden og kvalitet i sygepleje. Dem der arbejder med sygepleje er fortsat dem med korteste uddannelse, og sygeplejersker, der læser videre, vil bevæge sig videre i systemet og væk fra sygepleje. Det er mit indtryk, at dem med kortest uddannelse varetager mere og mere sygepleje, hvilket gør dem dygtige til håndlaget. Omvendt har dem med den kortere teoretiske baggrund et begrænset refleksionsredskab, hvilket ikke øger kvaliteten af sygepleje.

Sygeplejersker har med øgede teoretiske krav fået mulighed for et mere nuanceret refleksionsredskab gennem den erhvervede viden. Det er en viden skulle gerne kunne anvendes i den konkrete pleje, men hvordan kan teoretisk viden

give sygepleje et kvalitetsløft?

Det er der næppe enkle svar på, men måske har faget brug for en ny diskurs om sygepleje, uddannelsen til sygeplejersker og om øget kvalitet.

Fremtid

Sygeplejersker og sygepleje er midt i forandringer, som medfører risiko for øget kompleksitet, konflikt og udfordringer. Sygeplejersker kan benytte sig af en akademisk viden og være med til at skabe en ny diskurs om sygeplejersker og sygepleje. Sygeplejersker kan være med til at rette fokus på kvalitet i sygepleje. Sygeplejersker kan være med til at forandre forståelsen af kvalitet i sygepleje. Det kommer dog næppe automatisk, og jeg tror, at sygeplejersker skal være parate til at kæmpe for berettigelsen af kvalitet i sygepleje og for uddannelsen af sygeplejersker med akademisk baggrund. Kompleksitet er et grundvilkår, og den øgede viden hos sygeplejersken har ændret erkendelsesgrundlaget, hvor en mere nuanceret og kritisk erkendelse og selvbevidsthed kan bidrage til øget kvalitet.

Måske vil tiden hjælpe sygeplejersker, fordi socialisering af de studerende til faget, vil øge muligheden for at få øje på kombinationen af det eksisterende spændingsfelt mellem teori og praktik i stedet for at se teoretisk fornuft og praktisk erfaring som modsatrettede

Det er en kæmpe udfordring for sygeplejersker. Men med viden som sygeplejersker tilegner sig, er der mulighed for, at skabe en diskurs, der i højere grad kan være beredt på konfrontation, magtdiskurser og angreb på faget. Jeg udnytter min faglige ballast i forhold til de studerende, som er karakteriseret som nye (post)moderne professionelle figurer i interaktionel sygeplejepsis, hvor et dialektisk forhold mellem teori og praksis udvikles gennem modsætninger og med samtalen som et vigtigt element

har som sygeplejerske i onkologisk afdeling og som underviser ved Sygeplejerskeuddannelsen Roskilde de seneste 15 år fulgt med i udviklingen i sygepleje og uddannelse. Jeg har læst voksen pædagogik på RUC og er kandidat i pædagogisk sociologi fra DPU. Det giver en samlet kompetence, som jeg anvender som underviser i sygeplejerskeuddannelsen Roskilde.

Litteratur:

Elm Larsen, Jens Lind og Iver Hornemann Møller (red.) (2000): *Kontinuitet og Forandring: 1. udgave*, Samfundslitteratur

Archer, Margaret (1982): *Theorizing about Expansion of Educational Systems. I The Sociology of Educational Expansion. Take-of, Growth and Inflation in Educational Systems. Sage Studies I international sociology 27.*

Hansen, Erik Jørgen (2006): *Uddannelsessystemerne i sociologisk perspektiv: 1. udgave*, Hans Reitzel

Marianne Winther Jørgensen og Louise Philips (1999): *Diskursanalyse som Teori og metode*. Roskilde Universitetsforlag.

Mathiesen, Anders (2000): *Uddannelsernes sociologi*. Pædagogisk Forum

Rasmussen, Jens (2004): *Undervisning i det refleksivt moderne: Politik, profession, pædagogik*, Hans Reitzel

Brøbecher, Helle og Ulla Mulbjerg (2005): *Professionsuddannelser og klinisk underviserkompetence. I klinisk vejledning og pædagogisk kompetence i professionsuddannelser*. Munksgaard, København

Scheel, Merry (1994): *Interaktionel sygepleje*. Munksgaard

En udfordrende bog med mange, mange bjergetaper

Finn Thorbjørn Hansen. "At stå i det åbne. Dannelse gennem filosofisk undren og nærvær". Hans Reitzels forlag, 2008, 1. udgave, 1. oplag

Anmeldt af: *Dorit Ibsen Vedtofte, lektor ved Professionshøjskolen Metropol, email: dove@phoe.dk*

Finn Thorbjørn Hansens bog "At stå i det åbne" med undertitlen "dannelse gennem filosofisk undren og nærvær" lægger allerede på omslagets foto op til vidde, stilhed og fordybelse.

Det fordrer at læseren er drevet af det, Finn Thorbjørn Hansen selv sidst i bogen kalder "en eksistentiel tørst og håb om liv, hvor man kan genfinde sin eksistentielle vejtrækning". Det er store ord, når bogen samtidig har undervisere, sygeplejersker, ledere m.m. som målgruppe, for hvem gennemførelse af praktiske handlinger, brug af problemløsningsmodeller og det at være teoretisk analytisk reflekterende, er en naturlig del af hverdagen.

Titlen refererer til at filosoffer tidligt erkendte, at det at "stå i det åbne" er for vanskeligt og at man derfor måtte søge læ i systemer, dogmer og teorier for at fastfryse viden i det skrevne ord. Det er det, Finn Thorbjørn Hansen gennem bogen egentlig argumenterer mod. Han opfordrer til, at undervisere, vejledere, ledere m. m. netop skal turde stilheden og livsnydelsen, i det han benævner som en pædagogisk filosofisk praxis, hvor den enkeltes erfaringer og fortællinger bliver til fælles begivenheder og det centrale bliver at være i den pædagogiske situation. Et indefra - perspektiv hos den enkelte frem for et ydre - perspek-

tiv hvor begreber og teoretiske refleksioner er det centrale.

I spændet mellem store filosofiske begreber som Finn Thorbjørn Hansen livligt diskuterer og gør til genstand for refleksion og senere pædagogik som filosofisk praxis, fører Finn Thorbjørn Hansen læseren gennem det han selv kalder både den lille og den store bjergetape. Det har han så ganske ret i.

Der bliver brugt mange filosofiske begreber som anvendes i lange akademiske diskussioner, men uden læseren nødvendigvis kender eller bliver sat ind i disse begreber, med mindre hun selv er så velfunderet og velbevandret i filosofien og pædagogikken som Finn Thorbjørn Hansen selv er.

Det gør bogen vanskelig i lange passager og meget tidskrævende, da denne første store bjergetape udgør de første godt 100 sider. Interessant læsning er dog Finn Thorbjørn Hansens mange-facetterede diskussioner på baggrund af begreber fra blandt andet Platon, Aristoteles, Foucault, Kirkegaard, Løgstrup og mange flere store tænkere.

I den pædagogiske del af bogen bliver Finn Thorbjørn Hansen mindre diskuterende og knap så mange forfattere og perspektiver er på spil, hvilket letter læsningen og her efterlever forfatteren sine forestillinger om at pædagogisk filosofi er som at flyve som bestøvede bier i mellemværendet mellem filosofi og pædagogik

Finn Thorbjørn Hansen sætter fokus på den instrumentaliserings af uddannelser der pågår i disse år, hvor mål, kompe-

tencer og nytteorienteringen i samfundet er det vigtigste i en pædagogisk praksis. Finn Thorbjørn Hansen sætter også fokus på de meget anvendte refleksions-samtaler, som også hurtigt bliver mål - middel- tænkning og en bestemt vane eller rille som det bliver benævnt.

Finn Thorbjørn Hansen argumenterer for en sokratiske tilgang, hvor en vejleder og den enkelte deltager er i nuet, i rummet og stiller sig undrende, lyttende og spørgende. Denne tilgang er præget af uforudsigelighed da et jeg-du-forhold bliver efterstræbt, for at søge mening i et eksistentielt perspektiv og ikke blot søge viden og lærdom. Vejledning i dette perspektiv er uforudsigelig, åben og unik.

Kun gennem undren og længsel - som forfatteren kalder det - efter videre horisonter bliver viden til dannelse, hvor Finn Thorbjørn Hansen netop mener at dannelse er visdoms- og autensitetsbe-stræbelser ved at "*stå - i det - åbne*" og længes efter det sande, det gode og det skønne

I den sokratiske tilgang kan underviseren være vejleder og Finn Thorbjørn Hansen fremstiller forskellige interessante vinkler på en vejleders optik i spændet mellem det kognitive og emotionelle niveau på den ene side og det eksistentielle og ontologiske på den anden side. Her argumenterer Finn Thorbjørn Hansen selvsagt for det sidste som en væren - i verden, en "*værensdimension*", hvor det vigtigste er at "*være*" frem for at "*lære*". En spændende optik som Finn Thorbjørn Hansen selv er opmærksom på, er vanskelig at realisere i dagens uddannelsespolitiske tænkning og som han understreger, at der skal argumenteres for, hvis det skal realiseres. Samtidig fordrer det at vejledere har professionelle færdigheder men også mod til at tage udgangspunkt i det unikke møde og samspil som er styret af intuition og sansning.

I en såkaldt lidt kortere bjergetape bliver underviserrollen problematiseret igen ud fra en pædagogisk, psykologisk og mere filosofisk vinkel som er interessant, men måske lidt stedmoderlig i bogens øvrige sammenhæng, ligesom forskellige vinkler på refleksion er af mindre betydning i bogen.

Bogen er læseværdig og skal som Finn Thorbjørn Hansen selv skriver læses i etaper. Den er mættet med store og tunge filosofiske og pædagogiske begreber som alle er interessante, men som også kræver stor forhåndsviden og mange refleksioner undervejs. Om bogen derfor henvender sig til de, der er dens målgruppe er nok tvivlsomt, men kan med fordel læses og genlæses hvis man trænger til et modspil til den traditionelle uddannelsespolitiske tænkning.

Patienter skal have noget og nok at spise - ej heller for meget.

Hanne Krogager og Inge Olsen (red.): Ernæring, sundhed og sygdom, Munksgaard Danmark 1. Udgave, 1. oplag. København 2010

Anmeldt af: *Charlotte Fabricius Kragh, Adjunkt og underviser, Campus Roskilde Sygeplejerskeuddannelsen cfk@ucsj.dk*

Alle tre ord, der indgår i bogens titel er oplagte områder i sygeplejerskeuddannelsen. Og bogen behandler alle tre områder, - om end ikke lige meget. Det tænker jeg heller ikke er intensionen med bogen set i lyset af, at det, der ved nærmere bekendtskab med bogens indhold, er *Ernæring*.

Allerede på bogens første side introduceres til et nyt (stort) ord, - *ernæringslære* - altså en lærebog om ernæring, der som noget nyt og godt beskæftiger sig med forskellige videnskabelige områder, som bidrager til viden om ernæringens betydning for borgerens og patientens sundhed og sygdom. Ligesom det er positivt at *ernæringslære* og *diætetik* bliver relateret til sygeplejerskeuddannelsens lovmæssige grundlag, og det problematiseres at der ikke findes nogen entydig bestemmelse af, hvad der er sygeplejens specifikke fokus i ernæringsmæssige problemstillinger. Derfor tages afsæt i ernæring som et område, der er relevant indenfor (hele) sygeplejerskens virksomhedsområde. Derfor er det rigtig godt, at der reflekteres over, at ansvaret for patienters ernæring er et område, som stadig kræver udvikling af den sygeplejefaglige kvalitet og optimale tilkendegivelser fra ledelsesniveau. Der nævnes arbejdet med kliniske retningslinier og kvalitetssikring i konkret praksis, til sammen med sygeplejeforskning at være en mulig vej til at komme patienters

dårlige ernæringstilstand til livs. Men måske netop derfor kunne det have været interessant, hvis der var anlagt en mere kritisk optik på ernæringslærens (dårlige) prioritering i uddannelsen til professionsbachelor i sygepleje.

Derefter fortsættes med en gennemgang af ernæringsfysiologiske aspekter; - en gennemgang af de fire energigivende næringsstoffer, vitaminer og mineraler. I og for sig er det velskrevet, og til at forstå for sygeplejestuderende på modul 3 2.semester. Når det så er sagt, mangler der kildehenvisninger i teksten, de kommer først i slutningen af alle kapitlet. Dog med undtagelse af Kapitel 10 "Ernæring, folkesundhed og dokumentation" og Kapitel 18 "Om mellemmåltid til patienter der er underernæringstruet". Litteraturhenvisninger bør fremgår af teksten, direkte i forlængelse af det afsnit, hvor der refereres til en given kilde - og det er desværre ikke tilfældet. Det er ærgerligt, fordi det jo er det, der er kravet til de studerendes skriftlige værker. Jeg er for så vidt ikke i tvivl om, at forfatterne har deres faglighed i orden, og derfor kan det også undre, at der ukritisk henvises til (folkelige) hjemmesider. Fx gives i tabelform eksempler på fødevarer der øger kolesteroltallet: "*æg kan have en kolesteroløgende effekt, medmindre de indtages i moderate mængder*". Hvor har forfatteren det fra? Jeg har en tvivl, som bliver styrket netop fordi jeg ikke kan se, hvor dette udsagn er hentet fra (der henvises til en bog fra 2002). Jeg må dog som noget positivt rose, at figurer og illustrationer er overskuelige og der henvises til dem i teksten. Derfor fremstår bogen på en måde, der indikerer, at nogle velovervejede pædagogiske tanker, står

bag fremstillingen af noget til tider svært tilgængeligt stof. Kort sagt bogen er overskuelig. Det er klart et fortrin ved denne bog. I kapitlet om ernæring i et socialt og kulturelt perspektiv er nogle af siderne dog så tætskrevet, at det giver anledning til at miste pointerne i dette ellers meget spændende og yderst relevante kapitel.

Således er vi nået igennem bogens første del, der omhandler ernæringslære til raske mennesker og ernæringens betydning i forbindelse med sundhedsfremme og sygdomsforebyggelse. Og især synes tilgangen til epidemiologiske studier at give et nyt blik på de sammenhænge som ernæringslære og diætetik skal ses i forhold nemlig folkesundhedsområdet ledsaget af dokumentation og forskning. Altså i tråd med kravene til professionsbachelorstuderende i sygepleje.

Bogens anden del omhandler ernæringens betydning for pleje, behandling og restitution; *klinisk ernæring*. Her fremstilles på et højt fagligt (naturvidenskabeligt) niveau, hvad der sker i kroppen når patienterne ikke får sufficient ernæring, hvordan ernæringscreeninger foretages, hospitalsunderernæring, sondeernæring og intravenøs ernæring samt ernæringsproblemer ved specifikke sygdomme. Alle fire kapitler er skrevet i til tider for avancerede fagterminologier, - et sprog, der forudsætter en faglig viden inden for biokemi, anatomi og fysiologi og klinisk erfaring, som studerende på 2.semester som udgangspunkt ikke har. For studerende senere i uddannelsen og for sygeplejersker er det måske mere relevant og forståeligt, såfremt de ønsker eller allerede arbejder med klinisk ernæring på et højt fagligt niveau.

Bogens næstsidste kapitel omhandler *Interaktioner mellem lægemidler og føde*, - en fremstilling, som ikke tidligere på samme måde har været belyst i lignende bøger. Fremstillingen er skematisk og kræver viden om præparaters

navn og specifik farmakologi. Jeg sidder med en fornemmelse af ikke at vide, hvordan skemaerne tænkes anvendt af studerende først i uddannelsen, fordi de først stifter bekendtskab med den specifikke farmakologi på modul 9. Således er det min vurdering hellere ud, men den behandling. Det havde været mere relevant med eksempler, som cases med patienter, hvor interaktioner mellem medicin og mad, var udgangspunktet. Og mon ikke de stadig findes?

Bogen afrundes med et kapitel om mellemmåltider til ernæringstruede patienter. Udgangspunktet for kapitlet er forfatterens egen undersøgelse af; *hvilken betydning mellemmåltidet har for ernæringstruede patienter*. Kapitlet er skrevet i undersøgelsens retorik, hvorfor et nyt begreb: ernæringspleje kommer på banen. Det kan umiddelbart virke lidt forvirrende men begrebet defineres tydeligt (og med afsæt i engelsk forskning) og tidligt i teksten. Derpå følger en redegørelse for metoden i forskningen, som virker lidt malplaceret i denne bogs sammenhæng? Efterfulgt af resultater og diskussionen heraf. Her skal afslutningsvis fremhæves et resultat af undersøgelsen: „*Plejepersonalet er opmærksom på ernæringsproblematikken, men rutinerne holder dem tilbage, og erkendelse af, at mellemmåltider er væsentlige, udebliver*“.

Således viser det sig, her ved vejs ende, at uanset, hvad vi kalder det at patienter skal have noget og nok at spise - ej heller for meget, til stadighed kræver ildsjæle, som dem der har været skribenter i denne bog.

Med patientens øjne er det et spørgsmål om: *to eat or not to eat*.

Med sygeplejerskens øjne er det et spørgsmål om: *to feed og not to feed*.

Alt i alt en bog, der bestemt kan stå i sygeplejestuderendes bogreol, men ikke alene.

Fagligt selskab for
undervisende sygeplejersker

FSUS konference - den d. 28. og 29. oktober 2010

konferencen afholdes på Hotel Koldingfjord www.hotelkoldingfjord.dk

Folkesundhed

Forebyggelse og sundhedsfremme i forandring

Formål: Temaet for konferencen tager udgangspunkt i Folkesundhed og de forebyggende og sundhedsfremmende opgaver der påhviler sundhedsvæsnets.

Konferencen vil sætte fokus på:

- De udfordringer folkesundhedsvidenskab står overfor i et moderne samfund og spørgsmål om forebyggelse og sundhedsfremme kan virkeliggøres i nye former og med nye metoder.
- Hvordan kan pædagogiske metoder og redskaber inddrages i teoretisk og klinisk undervisning på professionsuddannelserne

Der er lavet aftaler om oplæg med:

Lektor phd Torben K. Jensen - Forebyggelse og sundhedsfremme, ekspertarbejde og menneskearbejde.

Cand pæd, phd John B Krejsler - Evidens og folkesundhed, sætter evidens den professionelles dømmekraft ud af spil og hvilken betydning kan det få for professionsuddannelserne indhold?

Rektor Stefan Hermann - Velfærdsuddannelser i øjenhøjde – hvordan er det muligt?

Der bliver fremlagt forskellige projekter, hvor forebyggelse og sundhedsfremme bl.a. relateres til sygeplejerskeuddannelsen.

Vi inviterer desuden interesserede på et besøg på **Dansk Sygeplejehistorisk Museum**

Tilmelding på www.fsus.dk helst inden 8. august 2010

Pris: Konference med overnatning:

3.900.- kr. for medlemmer af FSUS (Uden overnatning 3.300.- kr.)

4.400.- kr. for ikke medlemmer af FSUS (Uden overnatning 3.800.-kr.)

Har du spørgsmål vedrørende programmet er du velkommen til at kontakte: Inge Løbner info@viauc.dk tlf: 87 55 20 74 eller Birgith Sletting bisl@phmetropol.dk
tlf: 26805755

Konferencen fulde program lægges på hjemmesiden når de sidste aftaler er helt på plads.

Foucault-seminar i frisk fjelluft

Foucault-gruppa ved Avdeling for helsefag og sykepleievitenskap ved Universitetet i Oslo er en gruppe som møtes regelmessig for å diskutere ulike forståelser av Foucault's arbeider og hvordan hans tanker kan brukes inn i vår egen helsefaglige forskning. Vi arrangerer dette seminaret for å treffe andre "likesinnede", dele erfaringer og diskutere ulike tilnærminger i forskningen.

Innledningsvis første dag av arbeidseminaret kommer førsteamanuensis Kaspar Villadsen, lektor ved Institut for Ledelse, Politik og Filosofi i København for å innlede til debatt. Se Kaspar Villadsens profil:

http://www.cbs.dk/forskning/institutter_centre/institutter/lpf/menu/medarbejdere/menu/videnskabelige_medarbejdere/videnskabelige_medarbejdere/lektorer/kaspar_villadsen

Det øvrige seminaret vil bestå av sesjoner med fremlegg av deltageres arbeider til diskusjon. Vi ønsker oss et arbeidsseminar som ikke er for stort. Deltagere som ønsker å presentere arbeider blir prioritert, deretter tar vi imot påmeldinger til vi har nådd ca. 30 deltagere. Det gjelder altså å være raskt ute med påmelding. Vi inviterer interesserte til å melde seg på og gi tilbakemelding om de også vil legge fram egne arbeider.

Påmeldingen (evt. med abstrakt) må vi ha **innen 4. oktober**.

Pris for hele seminaret, inkludert overnatting og mat (ikke drikke) er kr. 1990,- for enkeltrom og kr. 1590 for dobbeltrom. Dette betales direkte til Pers Hotell tlf. 07377 mail: pers@pers.no og merk bestillingen "Universitetet I Oslo 17-19 november".

For at vi skal kunne sette opp et detaljert program ber vi om at abstractet sendes sammen med påmeldingen på linken:

<https://nettskjema.uio.no/answer.html?fid=44674&lang=no>

Praktiske opplysninger: Seminaret er på Pers Hotell på Gol. Vi regner med at det vil være hensiktsmessig å komme om kvelden den 17. november for de fleste.

Seminarprisen dekker deltagelse, mat (middag 17/11 og fullpensjon 18 og 19. t.o.m. lunsj) og overnatting.

Det går tog fra Oslo kl. 16.07 som ankommer Gol 18.50, og fra Bergen kl. 15.58 som ankommer Gol 19.36. Tog sør-østover går fra Gol klokken 14.23 og ankommer Oslo 17.32 og toget vestover går fra Gol 13.54 og ankommer Bergen 17.53.

Fullstendig program sendes de påmeldte i god tid før konferansen.

Eventuelle spørsmål rettes til Elisabeth Fransson: elisabeth.fransson@medisin.uio.no

Velkommen!

Fasid's bestyrelse og redaktionsgruppe

Bestyrelsen valgt ved generalforsamlingen 22. marts 2010.

Elisabeth Wederkinck
(Formand)
Svend Trøsts Vej 14, 2.
1912 Frederiksberg C
tlf.: 72 48 74 19
elan@phmetropol.dk

Charlotte Fabricius Kragh
(Kasserer)
Stenstrup Oldvej 53
4360 Kirke Eskildstrup
tlf.: 59 18 04n 52/61 66 92 04
cfk@ucsj.dk

Helle Mathar
(Redaktør)
Sindshvilevej 6, 3tv
2000 Frederiksberg
tlf.: 24 85 04 84
hema@phmetropol.dk

Kristian G. Madsen
(Web-redaktør)
krma@phmetropol.dk

Carsten Juul Jensen
(Sekretær)
cjj3@ucc.dk

Medlem af FASID - tilmelding og adresseændring

Hvis du ønsker at blive medlem af Akademiske Sygeplejersker i Danmark, skal du være sygeplejerske og have en uddannelse på kandidat-, master- eller ph.d. niveau. Du kan også blive medlem, hvis du er tilmeldt an af de førnævnte uddannelser. Det koster 250 kr. om året at være medlem. Inkluderet i dette medlemskab er abonnement på forummets elektroniske tidsskrift.

Send en mail til:
hellemathar@hotmail.com
med oplysning om:

- fuldt navn
- adresse
- e-mail
- akademisk uddannelse

eller tilmeld dig elektronisk på:

www.fasid.info/kontakt_medlem.htm